

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně senátu Veroniky Juříčkové a soudců Filipa Dienstbiera a Petra Šuránka v právní věci žalobců: a) D. A., b) V. A., c) nezl. M. A., všichni státní příslušnost Ázerbájdžánská republika, všichni pobytové středisko Kostelec nad Orlicí, Rudé armády 1000, Kostelec nad Orlicí, všichni zastoupeni Mgr. Janem Blanařem, LL.M., advokátem, sídlem Velké náměstí 149, Hradec Králové, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, sídlem Nad Štolou 936/3, Praha 7, proti rozhodnutím žalovaného ze dne 23. 4. 2024, č. j. OAM-213/ZA-ZA11-ZA19-2024 a č. j. OAM-212/ ZA-ZA11-ZA19-2024, o kasační stížnosti žalobců proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 28. 6. 2024, č. j. 51 Az 4/2024-31,

t a k t o :

- I. Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 28. 6. 2024, č. j. 51 Az 4/2024-31, **se ruší** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.
- II. Ustanovenému zástupci žalobců Mgr. Janu Blanařovi, LL.M., advokátu, **se přiznává** odměna za zastupování žalobců v řízení o kasační stížnosti a náhrada hotových výdajů ve výši 7 740 Kč, která mu bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení případu

[1] Žalovaný rozhodnutím ze dne 23. 4. 2024, č. j. OAM-213/ZA-ZA11-ZA19-2024, neudělil žalobci a) mezinárodní ochranu podle § 12, § 13, § 14, § 14a a § 14b zákona č. 325/1999 Sb., o azylu. Žádost žalobkyně b) a žalobce c) žalovaný zamítl jako zjevně nedůvodnou podle § 16 odst. 1 písm. a) zákona o azylu rozhodnutím ze dne 23. 4. 2024, č. j. OAM-212/ ZA-ZA11-ZA19-2024.

[2] Žalobci se proti rozhodnutí žalovaného bránili žalobami u Krajského soudu v Hradci Králové, který je spojil ke společnému projednání a rozhodnutí, a rozsudkem označeným v záhlaví je zamítl. Ve vztahu k žalobci a) krajský soud uvedl, že žalovaný se neudělením humanitárního azylu zabýval dostatečně. Především neshledal, že by žalobci a) nebyla v zemi původu poskytována potřebná zdravotní péče. Návrat žalobce a) do země původu proto podle krajského soudu nepředstavuje riziko vážného, rychlého a nevratného zhoršení jeho zdravotního stavu, který by mohl vést k intenzivnímu utrpení nebo výraznému snížení předpokládané délky života. Krajský soud se ztotožnil také se závěrem žalovaného, že žalobce a) neuvedl (a v řízení nevyplynuly) žádné skutečnosti, pro které by žalobci a) mohla být udělena doplňková ochrana. V případě žalobkyně b) a žalobce c) krajský soud konstatoval, že z výpovědi žalobkyně b), která žádost o mezinárodní ochranu podala i za nezletilého žalobce c), vyplynulo, že důvodem jejich odchodu z vlasti byly pouze ekonomické důvody, přičemž o mezinárodní ochranu požádali z toho důvodu, aby zde manžel mohl pracovat a vydělat finanční prostředky.

II. Kasační stížnost a vyjádření žalovaného

[3] Žalobci (dále jen „stěžovatelé“) podali proti rozsudku krajského soudu kasační stížnost. Stěžovatelé připomněli, že již v žalobě poukazovali na neschopnost porozumět českému jazyku a právu, jakož i důsledkům, které pro ně mohou plynout ze soudního řízení. Proto také požádali soud o ustanovení zástupce z řad advokátů. Krajský soud přesto adresoval výzvu podle § 51 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), přímo jim, nadto v českém jazyce, kterému nerozumějí. Výzvu podle § 51 s. ř. s. jim zaslal ve spojitosti s výzvou k doložení osobních a majetkových poměrů. Stěžovatelé výzvě neporozuměli z důvodu neznalosti jazyka a procesního práva, přípis považovali za výzvu k doložení majetkových poměrů. I kdyby ovšem výzvě porozuměli, nebyli schopni posoudit a domyslet důsledky s ní spojené. Stěžovatelé upozornili na to, že žaloby nesepisovali samostatně, nýbrž s pomocí pracovníků Pobytového střediska Kostelec nad Orlicí. Dále odkázali na rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 7. 4. 2021, č. j. 4 Azs 363/2020-50, a ze dne 30. 7. 2021, č. j. 3 Azs 386/2020-52, v nichž Nejvyšší správní soud dovedl pochybení krajského soudu, který poslal výzvu podle § 51 s. ř. s. cizincům neovládajícím český jazyk pouze v českém jazyce. Stěžovatelé zároveň doplnili, že krajský soud měl v této souvislosti také více šetřit zájmy stěžovatele c), který je nezletilým dítětem.

[4] Dle stěžovatelů krajský soud pochybil také v tom, že ustanovenému zástupci zaslal vyjádření žalovaného k podaným žalobám až společně s písemným vyhotovením rozsudku (tedy až po rozhodnutí ve věci samé). Stěžovatelé se proto s vyjádřením, které obsahovalo veškerou argumentaci žalovaného, nemohli předem seznámit a v soudním řízení na ně reagovat. Krajský soud tímto postupem založil nerovnost mezi stranami soudního řízení a zasáhl do ústavně zaručených práv stěžovatelů. Důsledek je o to závažnější, že krajský soud ve věci samé rozhodl bez nařízení jednání. Stěžovatelé taktéž namítali, že se prostřednictvím ustanoveného zástupce nemohli seznámit se správním spisem. V této souvislosti upozornili, že po ustanovení se zástupce telefonicky zajímal o stav spisové dokumentace (zda již byl správní spis připojen), přičemž po sdělení, že správní spis připojen nebyl, bylo posečkáno s nahlížením, aby se zástupce mohl se spisovou dokumentací (soudní i správní) seznámit současně. Správní spis byl soudu předložen dne 25. 6. 2028, přičemž již dne 28. 6. 2024 krajský soud rozhodl ve věci samé rozsudkem, který byl dne 2. 7. 2024 ustanovenému

pokračování

zástupci stěžovatelů doručen společně s připojeným vyjádřením žalovaného. Při nahlédnutí do soudního spisu dne 3. 7. 2024 pak ustanovený zástupce zjistil, že správní spis byl již odeslán zpět žalovanému.

[5] K věci samé pak stěžovatelé namítali, že krajský soud nezohlednil okolnosti, za nichž se ocitli na území České republiky. V rámci pohybu na území Evropské unie je nepředvídatelně vykazaly německé orgány a přišli o veškeré osobní doklady, finanční prostředky i základní osobní potřeby, což je přimělo požádat o mezinárodní ochranu. Jinak by jim hrozila vážná újma, neboť bez prostředků a bez dokladů si nemohli zajistit ani základní potřeby (jídlo či ubytování), to vše za situace cestování s jedenáctiletým synem. Nepřicestovali tak na území České republiky z ekonomických důvodů, nýbrž proto, že se ocitli v nouzi potenciálně ohrožující jejich život. Stejně tak je zdravotní stav stěžovatele a) nepříznivý nikoli z toho důvodu, že by zanedbával zdravotní péči, nýbrž z toho důvodu, že léčebné procedury nemohl absolvovat vzhledem ke špatné finanční situaci. Uvedli, že stěžovatel a) svůj zdravotní stav nijak nezveličoval a obavy o jeho zdraví jsou odůvodněné. Dle jejich názoru tedy byly naplněny důvody pro udělení humanitárního azylu.

[6] Žalovaný ve vyjádření ke kasační stížnosti poukázal na skutečnost, že většina kasačních námitek směřuje proti procesnímu postupu krajského soudu, který žalovaný nemohl ovlivnit ani ověřit. Žalovaný přesto odkázal na rozsudky Nejvyššího správního soudu, v nichž v případech obdobných nyní posuzované věci soud konstatoval, že nebyl nutný překlad písemností do mateřského jazyka. Stěžovatelé navíc v žalobách neuvedli, že by potřebovali výzvy překládat či ustanovit tlumočníka. Z právní úpravy dle žalovaného neplyne ani povinnost zasílat výzvy samostatně nezletilému stěžovateli c). Ohledně dalších námitek žalovaný odkázal na vydané správní rozhodnutí a napadený rozsudek krajského soudu, s jehož závěry se ztotožnil.

III. Posouzení Nejvyšším správním soudem

[7] Nejvyšší správní soud kasační stížnost posoudil a dospěl k závěru, že je důvodná.

[8] Stěžovatelé v kasační stížnosti namítli řadu procesních pochybení, jichž se měl krajský soud dopustit při vedení předchozího řízení a které mohou mít vliv na zákonnost napadeného rozsudku. Nejvyšší správní soud se proto přednostně zabýval těmito námitkami. Z předloženého spisu krajského soudu zjistil, že ve věci byly podány dvě samostatné žaloby, a sice dne 16. 5. 2024 stěžovatelem a) a téhož dne stěžovatelkou b) a stěžovatelem c). V obou žalobách stěžovatelé shodně požádali krajský soud o ustanovení zástupce. Krajský soud jim za účelem posouzení podaných žádostí zaslal dne 21. 5. 2024 k vyplnění formulář (prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech) společně s výzvou podle § 51 odst. 1 s. ř. s., zda stěžovatelé souhlasí s rozhodnutím soudu ve věci bez jednání. Stěžovateli c) krajský soud zaslal výzvu s poučením a formulářem prostřednictvím stěžovatelky b). Následně krajský soud usnesením ze dne 30. 5. 2024, č. j. 51 Az 4/2024-20, spojil řízení o žalobách ke společnému projednání a současně stěžovatelům ustanovil zástupce z řad advokátů. Ustanovenému zástupci bylo usnesení doručeno dne 31. 5. 2024, stěžovatelům dne 7. 6. 2024 [stěžovateli c) prostřednictvím stěžovatelky b)].

[9] Dne 31. 5. 2024 krajský soud vyzval žalovaného k vyjádření k podaným žalobám a předložení správních spisů. Žalovaný dne 20. 6. 2024 doručil soudu vyjádření k podaným

žalobám a dne 25. 6. 2024 předložil soudu správní spisy. Tři dny poté, konkrétně dne 28. 6. 2024, následovalo vyhlášení rozsudku ve věci samé. Soudní spis obsahuje závěrečný pokyn z téhož dne k doručení písemného vyhotovení rozsudku účastníkům řízení (ustanovenému zástupci stěžovatelů společně s vyjádřením žalovaného; žalovanému měly být dle pokynu současně vráceny správní spisy). Rozsudek společně s vyjádřením žalovaného byl ustanovenému zástupci doručen dne 2. 7. 2024. Ve spisu následuje záznam o nahlížení do spisu ze strany zástupce stěžovatelů dne 3. 7. 2024, správní spisy však již byly vráceny žalovanému.

[10] Ačkoli tedy krajský soud dospěl po posouzení osobní a majetkové situace stěžovatelů ve smyslu § 35 odst. 10 s. ř. s. k závěru, že k ochraně jejich práv v řízení je nezbytné jim ustanovit zástupce z řad advokátů, shora popsaným postupem jim jakoukoli obranu práv v řízení, kterou by realizovali prostřednictvím ustanoveného zástupce, znemožnil.

[11] Za pochybení lze v daném případě považovat nejen to, jakým krajský soud vyzval a poučil stěžovatele dle § 51 odst. 1 s. ř. s., tak i to, jakým způsobem přistoupil k naplnění zásady kontradiktornosti řízení.

[12] Podle § 36 odst. 1 s. ř. s. *účastníci mají v řízení rovné postavení. Soud je povinen poskytnout jim stejné možnosti k uplatnění jejich práv a poskytnout jim poučení o jejich procesních právech a povinnostech v rozsahu nezbytném pro to, aby v řízení neutrpěli újmu.*

[13] Podle § 51 odst. 1 s. ř. s. *soud může rozhodnout o věci samé bez jednání, jestliže to účastníci shodně navrhnou nebo s tím souhlasí. Má se za to, že souhlas je udělen také tehdy, nevyjádří-li účastník do dvou týdnů od doručení výzvy předsedy senátu svůj nesouhlas s takovým projednáním věci; o tom musí být ve výzvě poučen.*

[14] Nejvyšší správní soud připomíná, že právo na veřejné projednání věci v přítomnosti účastníka řízení (žalobce) plyne přímo z čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Jak Nejvyšší správní soud již dříve vyslovil např. v rozsudku ze dne 24. 8. 2017, č. j. 5 Azs 149/2016-38 (viz bod 22): „*Právo účastníka na bezprostřední účast u jednání soudu má zajistit, aby soud přinejmenším v jedné soudní instanci s účastníkem vešel či mohl vejít (...) v osobní kontakt a aby účastník mohl soudu bezprostředně a přímo sdělit svou verzi toho, co je předmětem dokazování, a poukázat na skutečnosti svědčící ve prospěch jeho tvrzení, a to i v případě, že soud na základě dosud získaných informací z vyjádření účastníků a ze správního spisu má (a třeba i, jak se nakonec ukáže, oprávněně) za to, že účastník soudu žádnou relevantní informaci neposkytne.*“ Zákonné výjimky z povinnosti nařídít jednání plynoucí z § 51 a § 76 s. ř. s. musejí být vykládány restriktivně, a to „*s ohledem na zájmy účastníka řízení, o jehož právech se rozhoduje a který má rovněž oprávnění svými dispozičními úkony zásadně ovlivňovat předmět řízení a průběh projednání jeho věci před soudem*“ (bod 24 tamtéž). Judikatura proto s ohledem na význam dotčeného práva pohlíží na případy, v nichž krajský soud rozhodne bez nařízení jednání, na němž by účastník dostal možnost vyjádřit svůj náhled na věc, ačkoli k tomu nebyly splněny zákonné podmínky, přísně. Taková vada zpravidla sama o sobě postačuje ke zrušení rozsudku krajského soudu (shodně viz např. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 5. 2023, č. j. 6 As 281/2022-20, nebo ze dne 11. 7. 2023, č. j. 6 Azs 54/2023-35).

[15] K námitkám týkajícím se neznalosti českého jazyka Nejvyšší správní soud uvádí, že v usnesení ze dne 27. 2. 2024, č. j. 8 Azs 289/2021-80, č. 4591/2024 Sb. NSS, rozšířený

pokračování

senát vyslovil, že „v soudním řízení správním soud nezajišťuje překlady soudních písemností doručovaných účastníkům řízení, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak.“ V souzené věci však stěžovatelé již v podaných žalobách poukazovali kromě neznalosti jazyka také na to, že nerozumějí právu ani důsledkům, které pro ně mohou plynout ze soudního řízení. Proto v řízení požádali o ustanovení zástupce, kterého jim krajský soud z řad advokátů ustanovil. Výzvu podle § 51 odst. 1 s. ř. s. však krajský soud stěžovatelům adresoval vzápětí po podání žalob, tedy ještě před tím, než rozhodl o žádostech o ustanovení zástupce. V případě stěžovatelů se přitom jednalo o žadatele o mezinárodní ochranu původem z Ázerbájdžánu nacházející se v tíživé situaci, kteří do České republiky přicestovali zcela bez prostředků. Výslovně uvedli, že nerozumějí důsledkům soudního řízení, přičemž ze správního spisu vyplynulo, že se dorozumí pouze v tureckém a ázerbájdžánském jazyce. V případě stěžovatele c) pak měl krajský soud zohlednit také nejlepší zájem dítěte ve smyslu čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte. Za souladnou s tímto zájmem nepochybně nelze pokládat situaci, v níž jsou rodiče konfrontováni s výzvou soudu, u níž nejsou schopni posoudit její případné dopady, což ve výsledku může vést ke zkrácení na zásadním právu, jakým je veřejné projednání věci před soudem.

[16] Krajský soud zjevně pochybil tím, že za shora popsaných okolností nevyčkal s výzvou dle § 51 odst. 1 s. ř. s. až na výsledek posouzení žádostí o ustanovení zástupce a následně tuto výzvu nezaslal přímo ustanovenému zástupci tak, aby byla ochráněna práva stěžovatelů, jak předpokládá § 35 odst. 10 s. ř. s., resp. nepřistoupil k jejímu opakovanému doručení zástupci poté, co byl stěžovatelům soudem ustanoven. Uvedené pochybení soudu přitom v uvedené věci mělo za následek zkrácení stěžovatelů na právu na veřejné projednání věci.

[17] Důvodná je též kasační námitka, že se krajský soud dopustil pochybení s vlivem na zákonnost napadeného rozsudku tím, že ustanovenému zástupci doručil vyjádření žalovaného až společně s písemným vyhotovením rozsudku, tudíž se s ním stěžovatelé nemohli dopředu seznámit a reagovat na ně.

[18] Podle § 74 odst. 1 s. ř. s. *předseda senátu doručí žalobu žalovanému do vlastních rukou (...). Současně uloží žalovanému, aby nejdéle ve lhůtě jednoho měsíce předložil správní spisy a své vyjádření k žalobě (...). Došlé vyjádření doručí žalobci a osobám zúčastněným na řízení (...)* (pozn.: zvýraznění doplnil soud).

[19] Rovněž procesní vadou spočívající v nedoručení vyjádření žalovaného žalobci (zde stěžovatelům prostřednictvím jejich zástupce) ve smyslu § 74 odst. 1 třetí věty s. ř. s. se Nejvyšší správní soud ve své rozhodovací činnosti zabýval. Dospěl k závěru, že takové pochybení je vadou řízení, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé, a to zejména za situace, rozhodl-li soud o žalobě bez jednání (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 11. 2014, č. j. 4 As 208/2014-39, přiměřeně také rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 12. 2007, č. j. 2 Afs 91/2007-90). Dle judikatury je vadou s možným vlivem na zákonnost napadeného rozsudku situace, v níž krajský soud doručí žalovanému žalobu až společně s rozsudkem bez možnosti se k ní vyjádřit (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 5. 2008, č. j. 1 As 42/2008-34). Obdobně je možno uvedené závěry vztáhnout i na procesní situaci, kdy je společně s rozsudkem ve věci samé doručeno vyjádření žalovaného k podané žalobě žalobcům.

[20] Krajský soud v projednávaném případě rozhodl o věci samé bez jednání. Měl proto se zvýšenou opatrností dbát o to, aby účastníci řízení měli k dispozici veškeré podklady a vyjádření, z nichž soud při rozhodování vycházel, a aby jim zároveň poskytl dostatečný prostor se k těmto podkladům vyjádřit (citovaný rozsudek č. j. 4 As 208/2014-39, bod 17). Postup, jímž krajský soud zaslal vyjádření žalovaného zástupci stěžovatelů až společně s písemným vyhotovením rozsudku, se s uvedenými judikaturními východisky zásadně rozchází a je v rozporu též s výslovným zněním § 74 odst. 1 větou třetí s. ř. s. Tímto postupem soud neposkytl stěžovatelům možnost, aby na vyjádření žalovaného prostřednictvím zástupce reagovali, např. podáním repliky.

[21] Nejvyšší správní soud si v této souvislosti nemohl nevšimnout velmi krátkého časového rozestupu, který následoval mezi obdržením vyjádření žalovaného (dne 20. 6. 2024), předložením správních spisů soudu (dne 25. 6. 2024) a vydáním napadeného rozsudku (dne 28. 6. 2024). V nyní souzené věci totiž vedlo vydání rozhodnutí ve věci samé již třetí den po obdržení správních spisů k tomu, že krajský soud tím *de facto* znemožnil ustanovenému zástupci stěžovatelů se s obsahem správních spisů seznámit a reagovat na něj případným rozhojněním argumentace obsažené v podaných žalobách. Ve výsledku mu tedy nebylo umožněno v řízení jakkoli práva stěžovatelů hájit.

[22] Za shora popsané procesní situace si proto Nejvyšší správní soud klade otázku, proč vlastně krajský soud přistupoval k ustanovení zástupce stěžovatelů, když jim svým postupem možnost obrany, kterou by realizovali prostřednictvím ustanoveného zástupce, v řízení neumožnil. Ve výsledku tak nemohlo dojít k naplnění základního poslání, kterým je poskytnutí právní pomoci účastníkům, kteří ji potřebují.

[23] Vzhledem k tomu, že v nyní souzené věci mohly mít výše popsané vady za následek nezákonné rozhodnutí soudu o věci samé [§ 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.], napadený rozsudek krajského soudu neobstojí a musel být z tohoto důvodu zrušen. Nejvyšší správní soud se proto již nezabýval ostatními námitkami stěžovatelů směřujícími do věci samé. Nejprve totiž musí znovu proběhnout řízení o žalobách před krajským soudem, v němž soud bude dbát na zachování procesních práv stěžovatelů tím, že jim obranu práv a její uplatnění v řízení vůbec umožní.

IV. Závěr a náklady řízení

[24] Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná, a proto podle § 110 odst. 1 věty první s. ř. s. zrušil napadený rozsudek krajského soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení. V něm je krajský soud ve smyslu § 110 odst. 4 s. ř. s. vázán závěry vyslovenými v tomto rozsudku. Krajský soud zejména postaví najisto, zda stěžovatelé souhlasí s rozhodnutím bez nařízení jednání, a pokud tomu tak nebude, jednání nařídí. Dále poskytne stěžovatelům dostatečný prostor k případnému upřesnění již uplatněné argumentace a podání repliky k vyjádření žalovaného.

[25] V dalším řízení rozhodne krajský soud také o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

[26] Stěžovatelům byl usnesením krajského soudu ze dne 30. 5. 2024, č. j. 51 Az 4/2024-21, ustanoven k ochraně jejich práv zástupce Mgr. Jan Blanař, LL.M., advokát. V souladu s § 35 odst. 10 s. ř. s. zastupuje advokát ustanovený krajským soudem

pokračování

navrhovatele také v řízení o kasační stížnosti. Podle § 35 odst. 10 části věty první za středníkem s. ř. s. platí v takovém případě hotové výdaje a odměnu za zastupování ustanoveného zástupce stát. Ustanovenému zástupci náleží odměna ve výši 7 440 Kč za společný úkon právní služby spočívající v podání kasační stížnosti za tři žalobce (stěžovatele) po 2 480 Kč [§ 7 bod 5, § 9 odst. 4 písm. d), § 11 odst. 1 písm. d) a § 12 odst. 4 vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif)]. K této částce je třeba připočítat paušální náhradu hotových výdajů za tento společný úkon ve výši 300 Kč podle § 13 odst. 4 advokátního tarifu. Zástupce navrhovatelů není plátcem daně z přidané hodnoty. Celková výše odměny a náhrady hotových výdajů tedy činí částku 7 740 Kč. K jejímu uhrazení byla stanovena přiměřená lhůta jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 9. prosince 2024

Mgr. Ing. Veronika Juříčková
předsedkyně senátu